
Yıldız

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Dergisi

(2018) Cilt 02, Sayı 02, s. 118-125

İdris Küçükömer Batılılaşma ve Düzenin Yabancılaşması¹

Kitap İncelemesi / Book Review

Caner Asal²

GİRİŞ

“Türkiye’de sağ sol, sol da sağdır. Türkiye’nin “solcuları” gericedir. Türkiye’nin ilericileri “sağ” cenahta görülen geniş İslamcı halk kitleleridir.”

Bu çalışmada konu edindiğimiz kitabın kapağında yer alan yukarıda yer verdiğimiz ibare, kitabın çekirdeğini oluşturan makalenin 1969 yılında yayınlanmasından itibaren ortaya çıkan tartışmanın fitilini ateşleyen en önemli etmendir.

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Öğretim üyesi Prof. Dr. İdris Küçükömer, yayımladığı bu kitapta iktisatçılığının ve politik fikirlerinin bir sentezini yaparak Osmanlı devrinden 20.yüzyıl Türkiye’sine uzanan bir dönemde toplumun sınıfsal açıdan ve daha teorik perspektiften bakarsak üretim ilişkilerinin toplumun siyasi yapısı üzerindeki etkilerini anlatmak ve ülkenin içinde bulunduğu durumun nedenlerini tarihsel bir süreç içerisinde değerlendirerek gelinen noktanın durumunu ve özellikle içinde bulunulan vaziyetten çıkmak için yapılması gerekenleri düşünsel bir sorgulama ile ortaya koymaya çalışmıştır.

İktisadi açıdan eleştirdiği politik yapının içyüzünü gösterme amacıyla olan Küçükömer, üretim ilişkilerinin toplumda bölünmelere yol açmasını ve tekelci kapitalizmin ülkenin kaderinde oynadığı rolü kullandığı hipotezlerle desteklemektedir. Analiz kısmında göreceğimiz üzere Küçükömer’in temel amacı ülkenin içinden çıkamadığı sömürü düzeninin oluşum sürecini gözler öne sürerek toplumun düşünce dünyasına farklı bir bakış açısı getirmektir. Eleştiriler yaptığı kesimler tarafından çok defa tepkiyle karşılanan görüşleri “sağ” kesim açısından “sol” kesime karşı yıllarca kullanılan İdris Küçükömer, tezinin asıl gayesini kitabın sunuş kısmının son paragrafında ülkedeki sınıf, cephe ve bağımsızlık meselelerini aydınlatma olarak ortaya koymaktadır (s.10).

---

¹ İdris KÜÇÜKÖMER, **Batılılaşma ve Düzenin Yabancılaşması**, İstanbul, Profil Yayınları, Mart 2012, 256 sayfa, ISBN: 978-975-996-225-8

² Ortadoğu Siyasi Tarihi ve Uluslararası İlişkileri Yüksek Lisans Öğrencisi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü, Marmara Üniversitesi Rektörlüğü, Sultanahmet/İstanbul, caner.asal89@gmail.com

BATILILAŞMA VE DÜZENİN YABANCILAŞMASI

Prof.Dr. İdris Küçükömer (1925-1987), sol kesimin önemli aydınlarından biriydi. Uzun yıllar İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Öğretim Üyesi olarak görev yapan Küçükömer, çok okuyan ve aynı zamanda çokça da sorgulayan bir kişiliğe sahipti.1960'lı yılların siyasi atmosferinde Türkiye İşçi Partisi saflarında bulunmuş olan Küçükömer, bu partiden bir süre sonra görüş farklılığı sebebiyle ayrılmıştı. Yine aynı dönemde eski Cumhurbaşkanı ve CHP lideri İsmet İnönü ile Bülent Ecevit tarafından ortaya atılan Ortanın Solu hareketinin de en büyük muhaliflerinden biri olmuştur. Bu hareketi eleştirip aslında yeni bir şey olmadığını, tarihsel siyasi sürecin bir sonucu olduğunu kanıtlamayan çalışan Prof.Dr. Küçükömer, Batılılaşma ve Düzenin Yabancılaşması adlı kitapçığı bu devrede yayımlamıştır. Evvela makale olarak yayınladığı çalışmasını daha sonra Prof.Dr. Tarık Zafer Tunaya'dan da destek alarak kitaplaştıran Küçükömer, beş alt başlıkta oluşturduğu tezini ortaya koyarken tarihsel süreci esas almıştır.

Türkiye Batılılaşamaz adını taşıyan birinci bölümde yazar, ülkedeki siyasi akımları Batıcı-Laik ve Doğucu-İslamcı akım olmak üzere ikiye ayırmaktadır (s.21). Ardından bu iki akım arasındaki sürtüşmenin hem Osmanlı hem de Cumhuriyet döneminde halk için bir kurtuluş yolu getiremediğinden bahsederek Doğucu-İslamcı akımı, Batıcı-laik akıma göre daha tutarlı bir tavır sergilediğinden dolayı saygıdeğer bulduğunu ifade etmektedir (s.22).

Batı toplumlarının çok uzun bir süreç sonucunda ulaştığı kapitalist düzene, sınıfsal yapısı oluşmamış Osmanlı devletinde Batıcıların tüm Batı kurumlarını taklit ederek bu düzene ulaşma isteklerini irdeleyen yazar, bunun kapitalist düzenin ülkeye rahatça girebilmesini sağladığını savunmaktadır (s.22). Bürokratların çoğunlukta olduğu Batıcı akımın üretim güçlerine engel olduğunu ve bu yoldan hem Doğucu-İslamcı akımın içinden bir sınıf hareketini engellediğini hem de mevcut düzenin reddine yol açacak bir oluşum çıkmasını önlediğini savunan Küçükömer, bu iki nedenin sınıf meselelerinin anlaşılmasında anahtar rol oynadığını savunmuştur (s.23). Batıcı akımın getirdiği Batı kaynaklı kurumların sınıf hareketi doğmasını engellemesi ise batı kapitalizminin desteğiyle Batıcı-laik bürokratların devletin kontrolünü ele geçirilebilmesi sayesinde olmuştur diyerek kapitalist Batı ülkeye nüfuzu meselesini yeni bir noktaya taşımıştır (s.24-25).

Prof. Dr. Küçükömer, Batı'da kapitalist kurumların ortaya çıkışını açıklarken buradaki sermaye birikiminin baskısı sonucu toplumsal dönüşümün kapitalizmi nasıl getirdiğini vurgulamakta ve toprak mülkiyeti ile sermaye mülkiyeti arasındaki farkın kapitalist gelişme ve feodal kurumlar arasındaki uyumsuzluktaki rolüne dikkat çekmektedir (s.26-27). Avrupa'daki feodal düzenin otonom tüccar şehirlere imkân vermesi karşısında Osmanlı'nın merkezi yapısının getirdiği engelleme ise ülkedeki kapitalizmin doğuşuna engel olmuştur (s.29). Kapitalizmin uluslararası tekelleri kapitalizme dönüşmesine dikkat çeken Küçükömer, bu kavramı dolduran çok milletli firmaların büyük kapitalist güçlerin uzantısı olduğu savını öne sürmektedir (s.37).

Osmanlılarda Kapitalist Düzene Neden Geçilemedi? adını taşıyan ikinci kısımda Küçükömer, sorduğu sorunun yanıtlarını üretim ilişkileri doğrultusunda aramaktadır. Bu kısımda yazar, sorduğu sorunun sebeplerini açıklamaya geçmeden önce içsel ve dışsal sebepler olarak iki çeşit ayrıma gitmek gereğini duyarak içsel sebeplerin ağır bastığını dile getirmektedir.

Üretim güçlerinin önemini vurgulayan yazar, sorunun cevabını on maddede açıklamıştır (s.39-52):

- 1) "Toprağın işlenmesini sağlayan araçların teknolojik açıdan yetersizliği,
- 2) Lonca ve imalathanelerdeki araçların ilköllüğü,
- 3) Tarımsal üretimin teknolojik yapısı ve artan nüfusun getirdiği tarımdaki randıman azalması,
- 4) Madenlerin terk edilmiş olması,
- 5) Azalan randıman, nüfus artışı, üretim ilişkilerinden gelen karşıt etkilerin köyler ile imalathaneler arasındaki mübadeleyi olumsuz etkilemesi,
- 6) Tarım, imalathaneler ve uluslararası ticaret arasındaki üçlü iş bölümünün engeller nedeniyle olamaması,
- 7) İhracatın, artan nüfus ve ordu gereksinimlerini karşılayabilmek amacıyla kısılması,
- 8) Gümrük vergisini ve sanayi ürünleri girdisini sağlayabilmek için İthalatı teşvik eden tedbirlerin alınması,
- 9) Elde edilen ürünlerin adaletsiz bir şekilde dağılımı,
- 10) Devlet giderlerinin artışı sebebiyle alınan tedbirlerin sermaye birikimini engelleyici unsurlar içermesi nedeniyle ekonomide yaşanan durgunluk."

Bölümün başında ortaya attığı sorunun cevaplarını 10 maddede dile getiren yazar, Osmanlı İmparatorluğu'nun giderek zor bir duruma düştüğünü ve bunun sonucunda Batı üstünlüğünün kabul edilerek bu yolda Batı tarzı yaşantının Lale devri ile birlikte Osmanlı sosyal yaşamına egemen olduğunu belirtmektedir (s.58-59).

Yine Lale Devri'ndeki yaşantı ve devletçilik olgusunun Ortanın Solu hareketinin küçük bir çekirdeğini oluşturduğunu savunan yazar, o dönemde batı tarzı yaşantıya karşı çıkan esnaf-yeniçeri-ulema birliğinin Cumhuriyet devrinde beliren İslamcı-Doğucu halk cephesinin geçmişini oluşturduğu dile getirmektedir (s.59). Yazar, Alemdar Mustafa Paşa öncülüğünde dönemin padişahı III. Selim'e imzalatılan Sened-i İttifak sonrası büyük toprak sahiplerinin giderek artan etkinliğini ve bu ittifak sonrasına rastgelen dışsal etmenlerin Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşünü hızlandırdığını ileri sürerek Batı müesseselerinin büyük kapitalist güçler tarafından empoze edildiğini ifade etmektedir (s.64). Bu ifade ile yazar, Ortanın Solu hareketinin geçmişte oynadığı rolü ortaya koyduğunu belirtmiştir.

Ortanın Solunda Paşalar ve Abdülhamit kısmında yazar, Batı tarihinde burjuva sınıfının üretim güçlerini geliştirebilmek için kilise ve feodal düzen üzerinde krallarla iş birliği yaparak değişikliğe gittiğini açıklarken Osmanlı yenileşme hareketinde böyle bir gelişme yaşanmadığını belirterek bu nedenle ıslahat hareketlerinin köksüz ve tutarsız kaldığını vurgulamaktadır (s.66-67). Öte yandan bir sınıf oluşturamamış bürokratların edindikleri servetleri ve can güvenliklerini korumak maksadıyla yine toprak üzerinde bulunan fiili hâkimiyetlerine hukuki olarak resmîlik kazandırmak isteyen ayan ile birlik olup yenilik yanlısı padişahları, Batı müesseselerini almaya ikna etmeye çalışmalarını da yenileşme hareketinin içyüzü olarak gösterilmiştir (s.67).

Yazar, yenileşme hareketlerinin getirdiği cepheleşme doğrultusunda ulema-yeniçeri ve esnaf üçlüsünü İslamcı-Doğucu cenahın çekirdeği olarak nitelerken bu grubun karşısında bulunan padişah, ayan ve bürokratları ise Batıcı-Laik grubun tabanı olarak bize açıklamaktadır (s.70). Prof. Dr. Küçükömer, kitabın bu bölümünde Batılılaşmanın şahsa bağlı

hareketlerle olamayacağını ve Batı kurumlarını İmparatorluğa getirerek Batılılaşmanın gerçekleştirile- bileceğini savunan Mustafa Reşit Paşa'ya dikkati çekerek, Ortanın solunda bulunan ilk paşanın Mustafa Reşit Paşa olduğunu iddia etmiştir (s.71). Lale devri ve Tanzimat devrinde halkın durumundan bihaber bürokratların düzenlediği baloları hatırlatan yazar, bu durumu Cumhuriyetin kuruluş yıllarıyla özdeşleştirmektedir (s.74).

1876 yılında ilan edilen Kanun-ı Esasi'yi toplumdaki cepheleşme sürecinde önemli bir adım olarak niteleyen yazar, bu cepheleşmenin dışta Batı kapitalizminin emperyalist aşamasının kıtaları paylaşma dönemi, içte ise lonca sisteminin bozuluşu, işsizliğin artması ve padişah egemenliğinin kısıtlanması durumları ile aynı döneme denk gelmesini de anlamlı bulduğunu belirtmektedir (s.80). Yine aynı devirde İslamcılık ülküsünü benimseyen Padişah II. Abdülhamit'in iktidara hâkim olmasıyla Batıcı cephedeki bölünmeye dikkat çeken yazar, Jön Türk hareketi ile birlikte hükümet olan Mithat Paşa'yı da Ortanın Sol'unda ikinci paşa olarak göstermektedir (s.81).

Küçükömer, Sultan II. Abdülhamit'in vatanı korumak bağlamında vatan haini ilan edilemeyeceğini ve onun devrinde kurulan Düyun-u Umumiye idaresinin, emperyalizm ağırlığını hissettirdiği bir ortamda Batılılaşma olaylarının ekonomide yarattığı bir sonuç olduğunu savunmaktadır (s.82). İslamcı kesimin Batı'nın ve Emperyalizm 'in karşısında durduğunu ve 31 Mart ile Menemen gibi olayların Batı Emperyalizmi tarafından ülkedeki Batıcılar ile Doğucular arasında verdirilen kavgaya örnek teşkil ettiğini belirterek bu olayların tarihinin yeniden yazılmasını istemiştir (s.83).

1902 yılında Jön Türklerin düzenlediği kongrenin, toplumdaki ikileşme sürecinde partileşme açısından önemli bir örnek olarak gösterilen bu bölümde yazar, sağ ve sol kesimi tarihi açıdan gruplandırmış, sol yanda Hürriyet ve İtilaf başta olmak üzere TBMM'nin ilk döneminde bulunan muhalif grup ile Terakkiperver, Serbest Parti, Demokrat Parti ve de Adalet Partisi gibi oluşumları sıralarken; sağ yanda İttihat ve Terakki, TBMM'nin ilk dönemindeki birinci grup, Cumhuriyet Halk Partisi ve hatta Milli Birlik Komitesi'ni göstermiştir (s.86). Bu kısımda yazar, sağ kesimi Batıcı-Laik ve bürokratik olarak temsil eden olarak nitelemekle bu grubun halktan kopukluğunu göstermeye çalışmış ve sol kesim olarak gördüğü hareketi Doğucu-İslamcı halk cephesine dayanan olarak nitelemekle bu grubun halkla iç içe ve bir halk hareketi olduğu vurgulamıştır (s.86-88). Sunduğu tablonun ülkemizdeki sınıf meselelerinin ortaya çıkmadığının anahtarını verdiğini söyleyen yazar, Batıcı-laik bürokrat kesimin devleti kurtarmak isterken yeterli derecede üretim güçleri yaratamadığından halk ile ters düştüğünü ve bunun sonucunda ortaya çıkan mücadelenin laik Batıcılar ile dindar Doğucular meselesine dayandığını ve oynanan oyunlar nedeniyle içine kapanan Doğucu kesimin gerici olarak yaftalanacağını öne sürmektedir (s.88).

İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin devleti ele geçirmekle onu kurtarabileceğini sandığını ama toplumu elde edemediklerinden bunun mümkün olmadığını vurgulayan yazar, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Hürriyetçilik ve Otoriterlik yollarından ikincisini seçerek ülkenin batmasına sebep olduklarını iddia etmektedir (s.90-91). Yazar, bölümün son paragrafında ise halkın katılımı olmaksızın yapılan devrimlerin yalnızlığa düşeceğini ve halk karşı düşmeye mahkûm olacaklarını söyleyerek, ortaya çıkan kutuplaşmanın Anadolu toplumunun gelişmesini önlediğini belirtmektedir (s.96). Son Bürokrat Paşa'ya Sorular ve Stratejik İpuçları bölümünün başlangıç kısmında Batılılaşma, kökü dışarıda ve mevcut yerli üretim düzeninden kopuk "sözde bir kültür devrimi" olarak nitelenmiştir (s.97).

Yazar, halkın Batılılaşma hareketine karşı çıkışının dini görünüşünün bürokrat grup tarafından iktidarlarını sürdürülebilmek maksadıyla kullanıldığını savunarak (s.97), bürokrat grubun üretim ilişkilerini sürdürme sürecinde önlerindeki olanakları beş maddede sıralamıştır (s.98-99):

- 1) “Üretim araçları sahiplerinin karşısına çıkanlar,
- 2) Üretim aracı sahiplerinin emrine girip emekçilere karşı çıkanlar,
- 3) Yerli üretim aracı sahiplerine karşı çıkarken yabancı sermaye gruplarının emrine girenler,
- 4) Üretim aracı sahibi olarak kapitalist sınıfa dahil olanlar,
- 5) Emekçi halk yığınları ile birlik olup geleneksel bürokrat sınıftan kopanlar.”

Bürokratların halk için olma iddiasıyla oynadıkları rolün aslında halka rağmen olduğunu belirten yazar, bürokratların kendi tarihi rollerini tespit etmesiyle birlikte halkla beraber olacaklarını öngörmektedir (s.99).

İsmet İnönü'nün devletçiliği savunmasının asıl nedenlerini; savunma tesislerinin kurulması, dünya ekonomik krizinin yarattığı tüketim mallarını karşılama gereksinimi, artan nüfusu istihdam etme, yerli kapitalistleri geliştirme ve bürokrasinin kendini güçlendirme ihtiyacı ile devlet mülkiyetindeki kurumları kontrol edebilme olarak sıralayan yazar, bu amaçlarla devletçilik politikasının güdüldüğünü öne sürmüştür (s.108-109). Türkiye’de uygulanan devletçilik politikasının el konan artık üründen özel kişilere yapılan servet transferini gerçekleştirdiğini iddia eden yazar, yağma ve talan yüzünden uygulanan politikanın sınıflaşmayı süratlendirdiğini belirtmiştir (s.113-114).

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Tekelci Amerikan kapitalizminin az gelişmiş ülkelere kendi düzenini dolar diplomasisi ile kabul ettirdiğini savunan Küçükömer, bunun ülkede lüks tüketim malları ithalatını meydana getirdiğini ve belirli bir kesime hayat standardı modeli aşılandığını iddia etmiştir (s.122-123). Devleti Kurtarmak adı altında gerçekleştirilen politikaların aksine devleti batırdığını ve Tekelci Amerikan Kapitalizminin emri altına soktuğunu belirtip, Cumhuriyet Halk Partisi'nin Ortanın Solu adıyla ortaya koyduğu politikanın uygulanmasında kullanılacak amaçların temelde yeni bir şey getirmediğini savunmuştur (s.125-126). 1960 yılında yapılan ihtilal sonrasında bürokrat grubun subay kesiminin üretim aracı sahibi sınıf olmaya itildiğini ve bu amacı gerçekleştirmek için Ordu Yardımlaşma Kurumu'nun kurularak bu yolda yabancı sermaye grupları ile iş birliği yapıldığını belirten Küçükömer, bu sayede subayların kapitalist yapılmaya uğraşıldığını öne sürmüştür (s.131-133).

Sonuç bölümünde yazar, kitap boyunca yaptığı analizin sonuçlarının ülkenin ikiye bölünebilir biçimde şartlandırılmış olduğunu göstermesi açısından emperyalist güçlere karşı toplumu uyarma işlevi görebilir inancında olduğunu belirtmiş ve tarih boyunca ülkedeki yenilik hareketlerine ellerinden alınan bazı savunma araçları dolayısıyla kuşku ile bakan halkın aynı şekilde kuşkucu tavrının sosyalizm karşısında da baş göstereceğini ve bununda emperyalist güçler tarafından istismar edileceğini öngörüsünde bulunarak, solcularla halk tabanını bağdaşmaz kamplar şeklinde ayırmanın emellerini gerçekleştirme de emperyalist güçler tarafından kullanılacağını savunmuştur (s.138).

DEĞERLENDİRME

Prof. Dr. İdris Küçükömer'in Batılılaşma ve Düzenin Yabancılaşması adı altında yayımladığı kitabında tarihsel süreç içerisinde Batı ile Osmanlı toplumu arasındaki gelişim süreci mukayeseli olarak ele alınmıştır. Küçükömer, 1960'lı yıllarda yakın arkadaşı Sencer Divitçioğlu ile birlikte Asya Tipi Üretim Tarzı (ATÜT) adıyla beliren bir üretim modelini ortaya atmış ve modeldeki artık ürünün devlet kontrolündeki kişiler tarafından topluma pay edilmesi anlayışını önermiştir.

1960'lı yıllarda cuntacı Albay Talat Aydemir ve ekibi ile temas halinde olan Küçükömer, askerler ile görüşleri uygulamada fikir ayrılığına düşünce demokratik yoldan iktidara gelmeyi savunmuş ve kitabında da vurguladığı gibi ülkenin gelişmesinin önündeki engellerden biri olarak öne sürdüğü Sivil Toplum oluşumu için çaba harcamıştır. Türkiye İşçi Partisi Bilim Kurulu üyeliği yapmış ve parti içinde özgün fikirleriyle sol kesime yön vermiş ve parti içinde Mehmet Ali Aybar ekibiyle birlikte yer almıştır. Küçükömer aynı dönemde Kemalizm ve Devletçi Bürokrasi'den sıyrılmış ülke şartlarına uygun halkçı bir sol düşünceyi savunarak sol düşüncenin iktidara gelememesindeki en büyük engelin halktan kopukluğu olduğunu belirtmiştir. Kanımca bu düşünce yakın dönem tarihimizde sol kesime yine sol bir aydın tarafından yapılan eleştiri olması açısından önemlidir. Zira, İdris Küçükömer'in düşüncesini seçim sonuçları ve yaşanan siyasi gelişmeler açısından ele aldığımızda düşüncenin haklılığının kanıtlandığı ortadadır.

Küçükömer'in Batılılaşmanın tepeden inmece bir şekilde bürokrat kesim tarafından uygulandığı gerçeğini yansıtmaya ve bunun İslamcı-Doğucu halk cephesi açısından ters tepki gördüğü tespitini kitabında belirtmesi muhakkak kayda değer bir görüştür. Kitabın ortaya çıktığı dönemin atmosferine baktığımızda ordunun desteğiyle iktidara gelen İnönü liderliğinde CHP, aldığı kötü seçim sonucu sebebiyle iktidarı Adalet Partisi'ne bırakmıştır.

İdris Küçükömer, sağ kesimin ilerici olduğu savını da yine halka yakın durması nedeniyle Adalet Partisi ve Demokrat Parti iktidarlarına bağlamaktadır. Yaşanan seçim hezimetlerinin aydın-bürokrat sınıfın önderliğinde halktan kopuk köksüz Batılılaşma hareketi sonucunda olduğunu ileri sürerek bu anlayışın terk edilmesinde çareyi aramıştır. 1973 ve 1977 yılında yapılan genel seçimlere baktığımızda ise halkçı söylemin egemen olduğu CHP'nin seçimleri kazanması, İdris Küçükömer'in ileri sürdüğü basit formülün olumlu sonuçları açısından güzel birer örnektir. Ancak İdris Küçükömer'in radikal bir şekilde eleştirdiği Batılılaşma hareketinin Küçükömer'in iddia ettiği gibi topyekûn bir yabancılaşma getirmediği de açıktır. Bunun yanı sıra Kemalist dönemde yapılan Batı tarzı reformların ülkenin bilinçlenmesinde ve çağ atlamasında önemli payı olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Cumhuriyet'in ilanından sonra tek parti devrinde yapılan inkılaplar olmasaydı Türkiye Cumhuriyeti bölgedeki ülkelerden farklı bir ülke modeli oluşturamayarak Batı ile arasındaki farkı kapanmayacak seviyelere ulaşabilirdi.

Batılılaşma ve Düzenin Yabancılaşması adlı kitaba baktığımızda modernleşmenin önemine ve bunun demokrasi üzerine yapacağı katkılar hakkında bir tek değerlendirme bulamamaktayız. Öyle ki, İdris Küçükömer kitabın yazıldığı dönemden kısa bir süre önce CHP'den ayrılmış olan Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun eski partisine yönelik eleştirileri içeren Politikada 45 yıl adlı kitabı da tezlerine dayanak olarak kitabın birçok kısmında kullanmıştır.

Öte yandan tek parti döneminin iktisadi politikalarının sonuçlarının Tekelci Amerikan Emperyalizmi 'ne yaradığını savunmuştur. Ancak ilerici gördüğü İslamcı-Doğucu cepheye dayanarak iktidara gelen Adalet Partisi ve Demokrat Parti dönemindeki emperyalist yanlısı politikanın topluma ve devlet düzenine olan etkilerine değinmemiştir. Dolayısıyla kitabın siyaset arenasını çok yönlü değerlendirme açısından bu yönüyle eksik kaldığından söz edilebilir. Kitabında Ortanın Solu hareketini Tanzimat devrine kadar dayandıran İdris Küçükömer, Türkiye'nin modernleşme sürecindeki adımların temelini Batı zorlamasıyla emperyalist çıkarlar düzleminde atıldığını ileri sürmüştür.

Günümüze kadar süren Modernleşme hareketinin gelişmesinde yaşanan bazı evrelerde Batılı güçlerin etkisinin olduğu kuşku götürmez bir gerçektir. Ancak ülkenin o güne kadar geldiği noktada biat kültürüyle yetişmiş ve sınıf olamamış halk yığınlarından önemli bir hareket çıkması da beklenemezdi. Eninde sonunda yapılacak reformların ülkedeki bürokrat kesimden geleceği açıktı. Aydınlanmanın üst kesimden gelmesini salt olarak iktisadi çıkarlar güden Batılı güçlere dayandırmak çok indirgemeci bir yaklaşım olması açısından tartışmalıdır. Bununla birlikte, Modernleşme sürecinin yönetimi ve halka benimsetilme sürecinde başarısızlığın olduğu ve Batılı güçlerin müdahalesinin işi başka bir boyuta taşıdığı ayrı bir konudur.

Küçükömer, kitabın son kısmında emperyalist çıkarların güdümündeki ülkenin sanayileşme sürecinin nasıl bir noktaya geldiğini ve Lozan Görüşmelerinde İngiltere Dışişleri Bakanı Lord Curzon'un İnönü'ye söylediklerinin gerçekleşmesini yine İnönü döneminde 1962 yılında kurulan Türkiye'ye Yardım Konsorsiyumu'nun ülkenin Batılı güçlerin ellerine teslim edilmesiyle açıklamaktadır. Osmanlı döneminde İttihat ve Terakki Partisi'nin çöküşü hazırlayacak politikaları ile Cumhuriyet döneminde Halk Partisi'nin uyguladığı yanlış politikaların benzeştiğini öne süren Küçükömer, despot nitelikli bürokrat iktidarın halka rağmen yaptıkları icraatlarını hüsrana getirdiğini savunmaktadır. Bu görüşe baktığımızda Küçükömer 'in gericilik kavramını tarihsel süreç içerisinde Cumhuriyet Halk Partisi'ne mal ederek tek partinin döneminden beri devletçi bürokratik kesimin güdümündeki solu radikal olarak reddetme gereğini duyması, sol düşüncüyü Kemalist görüşten ayırması amacını yansıtan en bariz örnektir.

Kemalist düşüncenin sol düşüncüyü yansıtmadığı ve sol düşüncenin bağımsız olarak ele alınması gereği kanımca en önemli görüştür. Türkiye'ye özgü bir sol düşüncenin gelişmesi ancak modernleşmenin dışlanmadan ve cumhuriyet sonrası kazanımları inkâr etmeden bunun yapılması ve geniş halk yığınlarına da cazip gelebilecek yeni söylemlerin geliştirilmesiyle solun iktidara gelmesi olanağı açılmış olacaktır. Küçükömer 'in solun kendi eleştirisini yapabilmesi açısından önemli olan bu kitabı her ne kadar mevcut sol platform içerisinde etkisini göstermese de gelecekte ülkede yapılacak sol hareketlere geçmişten ders alma ve yön bulma konusunda bazı açılardan ilham kaynağı olabilecektir kanısındayım.

KAYNAKÇA

ALKİN, E., "Hayek, Popper, Küçükömer", Milliyet, 23.08.1988 tarihli arşivinden erişildi. (Erişim tarihi: 20.03.2013 15:37)

CEM, İ., "Seçimin Verdiği Tarih Dersleri", Milliyet, 23.10.1973 tarihli arşivinden erişildi. (Erişim tarihi: 20.03.2013 16:22)

HAMULOĞLU, C., “Şehirler ve Yüzler: Murat Belge’nin anlatımıyla İdris Küçükömer”
TRT TÜRK,2012.<<http://www.trtturk.com.tr/arsiv/idris-kucukomer-murat-belge-1278.html>>
(Erişim Tarihi 21.03.2013 18:05)

ÖRMECİ, O., “İdris Küçükömer”
<http://www.tuicakademi.org/index.php/yazarlar1/97-ozan-ormeci-tum-yazilari/1927-idris-kucukomer#_ftnref2> (Erişim tarihi: 18.03.2013,20:49)

SOYSAL, M., “Vatanseverlik”, Milliyet, 07.07.1987. Tarihli arşivinden erişildi. (Erişim tarihi: 20.03.2013 17:38)